

APOŠTOLSKÝ LIST
ROSARIUM VIRGINIS MARIAE
 PAPEŽE JANA PAVLA II.
 BISKUPŮM, KNĚŽÍM
 A VĚŘÍCÍM
 O MODLITBĚ SVATÉHO RŮŽENCE

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
 PRAHA 2002
 (PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

1. Růženec Panny Marie, který se vlivem inspirace Ducha svatého postupně vyvinul ve druhém tisíciletí, je oblíbenou modlitbou mnoha světců, která je doporučována učitelským úřadem. Ve své jednoduchosti a hloubce zůstává také v tomto právě započatém třetím tisíciletí modlitbou s velkým významem, jejímž posláním je přinášet plody svatosti. Výborně se hodí k duchovní cestě křesťanství, jež ani po dvou tisících letech neztratilo nic ze svěžesti svých počátků a jež je Božím Duchem povzbuzováno, aby „vplulo na širé moře“ (*duc in altum!*) a neustále hlásalo, ba „hlasitě volalo“ do světa, že Kristus je Pán a Spasitel, „cesta, pravda a život“ (Jan 14,6), „cíl lidských dějin a bod, v němž se sbíhají tužby dějin a civilizace“.¹

Modlitba růžence, svou povahou mariánská, je nicméně modlitbou plynoucí ze srdce orientovaného ke Kristu. Svými střídými prostředky vyjadřuje *hloubku celého křesťanského poselství* a je téměř jejich shrnutím.² Zaznívá zde Mariina modlitba, její ustavičné *Magnificat* za dílo spasitelného vtělení, jež mělo počátek v jejím panenském lůně. Křesťanský lid se tak vydává do školy Mariiny, v níž je přiveden ke kontemplaci krásy Kristovy tváře a zakoušení hlubin jeho lásky. Skrze růženec věřící čerpají hojnost milostí přijímaných takřka z rukou samotné Vykupitelovy matky.

Římští biskupové a růženec

2. Mnozí moji předchůdci této modlitbě připisovali velký význam. Zvláštní zásluhy má v tomto ohledu Lev XIII., který prvního září roku 1883 vydal encykliku *Supremi apostolatus officio*.³ Tímto významným prohlášením provedl mnohé další zásahy do této modlitby

¹ II. Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 45.

² Srov. PAVEL VI., apoštolská exhortace *Marialis cultus* (2. února 1974), 42: AAS 66 (1974), 153.

³ Srov. *Acta Leonis XIII*, 3 (1884), 280–289.

a označil ji za účinný duchovní nástroj proti zlu ve společnosti. Mezi posledními papeži, kteří se během koncilů v podpoře modlitby růžence vyznamenali, bych rád připomenul blahoslaveného Jana XXIII.⁴ a zvláště pak Pavla VI., který v apoštolské exhortaci *Marialis cultus* v souladu s inspirací II. vatikánského koncilu zdůraznil evangelijní charakter růžence a jeho kristologickou orientaci.

Ani já sám jsem při různých příležitostech neopomíjel povzbuzovat k časté recitaci růžence. Od mých mladých let měla tato modlitba v mém duchovním životě vždycky důležité místo. Tuto skutečnost mi s velkou silou připomněla moje poslední cesta do Polska a zvláště pak návštěva poutního místa Kalwaria. Modlitba růžence mě provázela ve chvílích radosti i v okamžicích zkoušek. Svěřil jsem do ní mnohé starosti a našel jsem vždy útěchu. Před čtyřicetiletými lety, 29. října 1978, sotva po dvou týdnech od mého zvolení Petrovým nástupcem, jsem se vyjádřil takto: „Růženec je moje oblíbená modlitba. Je vskutku nádherná! Nádherná ve své jednoduchosti i hloubce. (...) Dá se říci, že růženec je v určitém smyslu komentářem-modlitbou k poslední kapitole konstituce *Lumen gentium*, pojednávající o podivuhodné přítomnosti Matky Boží v tajemství Krista a církve. Na pozadí slov *Zdravas, Maria* se před naším duchovním zrakem skutečně promítají hlavní příběhy ze života Ježíše Krista. Příběhy sestávají z radostných, bolestných i slavných tajemství a přivádějí nás k živému společenství s Ježíšem takřka prostřednictvím srdce Matky. V růžencových desátcích může naše srdce obsáhnout i všechny skutečnosti, které jsou složkami života jednotlivce, rodiny, národa, církve a celého lidstva. Pojímá osobní příběhy i události týkající se bližních a zvláštním způsobem objímá ty, kdo jsou našemu srdci nejbližší. Prostá modlitba růžence tedy tepe v rytmu lidského života“.⁵

Těmito slovy, milovaní bratři a sestry, jsem do každodenního rytmu růžence vložil první rok svého pontifikátu. Dnes, na počátku pětadvacátého roku služby na místě Petrova nástupce, toužím učinit totéž. Kolik milostí jsem skrze modlitbu růžence v těchto letech od svaté Panny obdržel! *Magnificat anima mea Dominum!* Toužím po-

⁴ Pozoruhodný je zvláště jeho apoštolský list o růženci *Il religioso convegno* (29. září 1961): AAS 53 (1961), 641–647.

⁵ *Modlitba Anděl Páně: Insegnamenti I* (1978), 75–76.

zvednout své díky k Pánu slovy jeho nejsvětější Matky, pod jejíž ochranu jsem svoji papežskou službu světil: *Totus tuus!*

Říjen 2002 – říjen 2003: Růžencový rok

3. Na základě reflexe nabídnuté v apoštolském listě *Novo millennio ineunte*, kde jsem Boží lid vyzval, abychom po slavení jubilejního roku „znovu začali u Krista“⁶, jsem pocítil potřebu rozvinout úvahu o modlitbě růžence, která je jakýmsi mariánským završením onoho apoštolského listu, a povzbudit ke společné kontemplaci Kristovy tváře podle příkladu jeho nejsvětější Matky. Recitace růžence totiž není nic jiného než *kontemplace Kristovy tváře spolu s Marií*. Abych tuto svou výzvu ještě více zdůraznil, přeji si, aby tato modlitba byla u příležitosti blížícího se stodvacátého výročí zmiňované encykliky Lva XIII. v průběhu roku zvláštním způsobem předkládána a zhodnocována v různých křesťanských společenstvích. Rok počínající letošním říjnem a končící říjnem roku 2003 tedy prohlašuji *Růžencovým rokem*.

Toto pastorační doporučení světuji iniciativám jednotlivých církevních společenství. Nemíním tím klást překážky pastoračním plánům místních církví, ale spíše je integrovat a upevnit. Věřím, že se tento návrh setká se štědrým a pohotovým přijetím. Dojde-li ke znovuoživení růžence v jeho plném významu, začne nás tato modlitba přivádět k samotnému srdci křesťanského života a náležitým způsobem poskytne bohaté duchovní a pedagogické možnosti pro osobní kontemplaci, formaci Božího lidu i novou evangelizaci. Totéž bych chtěl zdůraznit také v radostné připomínce jiného výročí: 40 let od zahájení II. vatikánského koncilu (11. října 1962) – „velké milosti“⁷ připravené Božím Duchem církvi v naší době.

⁶ AAS 93 (2001), 285.

⁷ Jan XXIII. neopomněl v době koncilových příprav vyzvat křesťanské společenství k modlitbě růžence za úspěch této církevní události: srov. *Dopis kardinálu vikáři* z 28. září 1960: AAS 52 (1960), 814–817.

Námítky proti růženci

4. Vhodnost této iniciativy vyvstává z různých úvah. První se týká nutnosti postavit se určité krizi této modlitby, jejímž rizikem je v současném historickém a teologickém kontextu nespravedlivé snížení jejího významu a z toho plynoucí nedostatečné doporučení novým generacím. Někteří se domnívají, že centrální postavení liturgie, jež bylo správně zdůrazněno II. vatikánským koncilem, s sebou v důsledku nutně nese snížení důležitosti růžence. Ve skutečnosti se však tato modlitba, jak upřesnil Pavel VI., liturgii nejen neprotiví, ale dokonce *ji podporuje*, neboť ji uvádí, dává jí doznít a podporuje její plné vnitřní prožívání i hojnost plodů liturgie v každodenním životě.

Snad jsou i tací, kteří se obávají, že růženec je pro svůj bytostně mariánský charakter málo ekumenickou modlitbou. Tato modlitba se však nachází v nejčistším horizontu úcty k Boží Matce, kterou koncil vykreslil jako úctu nasměrovanou ke kristologickému středu křesťanské víry tak, že „když je ctěna Matka, je náležitě poznáván, milován a oslavován i Syn“.⁸ Pokud je tedy růženec správně chápán, stává se podporou a nikoli překážkou ekumenismu!

Cesta kontemplace

5. Nejdůležitějším motivem pro důrazné doporučování růžence je skutečnost, že tato modlitba je nesmírně cenným prostředkem podpory věřících v úsilí o *kontemplaci křesťanského tajemství*, kterou jsem doporučil v apoštolském listě *Novo millennio ineunte* jako opravdovou a správnou „pedagogiku svatosti“: „Ta vyžaduje, aby křesťanství vynikalo v prvé řadě *uměním modlitby*“.⁹ Zatímco v současné kultuře plné protikladů vyrůstají nové potřeby spirituality vyvolávané i vlivy jiných náboženství, existuje více než kdy jindy naléhavá nutnost, aby se naše křesťanská společenství stala „autentickými ‘školami’ modlitby“.¹⁰

Růženec náleží k tomu nejlepšímu a nejosvědčenějšímu, co tradice křesťanské kontemplace nabízí. Tato modlitba se vyvinula na Zá-

⁸ II. Vatikánský koncil, věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, 66.

⁹ Č. 32: AAS 93 (2001), 288.

¹⁰ *Tamtéž*, č. 33, l. c., 289.

padě, je typicky meditativní modlitbou a určitým způsobem odpovídá „modlitbě srdce“ či „modlitbě Ježíšově“, jež se zrodila na půdě křesťanského Východu.

Modlitba za mír a rodinu

6. Je tu navíc několik dějinných okolností, které činí znovuoživení růžence ještě naléhavějším. První z nich je nutnost vyprošovat si od Boha dar pokoje. Růženec byl mými předchůdci i mnou vícekrát doporučen jako modlitba za mír. Na počátku tohoto tisíciletí, jež začalo hrůznými scénami atentátu z 11. září 2001 a které denně v tolika částech světa zaznamenává nová krveprolití a násilí, znamená znovuoživení růžence ponoření se do kontemplace tajemství Toho, jenž „je naším pokojem“ a „obě dvě části spojil v jedno a zboutil přehradu, která je dělila“ (Ef 2,14). Není tedy možné modlit se růženec, aniž bychom se cítili být zapojeni do spravedlivého úsilí ve službě míru a aniž bychom neupírali zvláštní pozornost k Ježíšově zemi, jež je dosud těžce zkoušena a která je křesťanským srdcím tolik drahá.

Obdobně se naléhavá potřeba modlitby objevuje v další kritické sféře naší doby, v oblasti *rodiny*, základní buňky společnosti, čím dál více ohrožované štěpícími silami na úrovni ideologické i praktické. Ty dávají podnět k obavám o budoucnost této základní a neodmyslitelné instituce včetně osudů celé společnosti. Jako účinná pomoc k zamezení ničivého působení této hluboké krize se v rámci širší pastorační péče o rodiny nabízí opětovné zavedení modlitby růžence v křesťanských rodinách.

„Hle, tvá matka!“ (Jan 19,27)

7. Četná znamení dokládají, jak velmi si svatá Panna přeje i v dnešních dnech a právě prostřednictvím této modlitby poskytovat mateřskou péči, do níž umírající Vykupitel v osobě milovaného učedníka světil všechny děti církve: „Ženo, hle, tvůj syn!“ (Jan 19,26). V devatenáctém a dvacátém století jsou známy nejrůznější okolnosti, za kterých Kristova Matka určitým způsobem dala pocítit vlastní přítomnost a zaznít svému hlasu, kterým Boží lid k této kontemplativní modlitbě povzbuzovala. Chtěl bych připomenout zvláště

zjevení v Lurdech a Fatimě pro jejich pronikavé působení v životech křesťanů a uznání církevními autoritami.¹¹ Tato poutní místa se stala cílem nesčetných poutníků hledajících úlevu a naději.

Ve šlépějích svědků

8. Je takřka nemožné vyjmenovat nekonečný zástup světců, kteří v modlitbě růžence našli skutečnou cestu ke svatosti. Stačí připomenout svatého Ludvíka Marii Grigniona z Montfortu, autora drahocenného díla o růženci,¹² a nám v čase bližšího otce Pia, jehož jsem nedávno mohl s radostí svatořečit. Zvláštním charismatem opravdového apoštola růžence byl pak obdařen blahoslavený Bartolo Longo. Jeho cesta ke svatosti je založena na vnuknutí, jež zaslechl v hloubi svého srdce: „Kdo rozšiřuje modlitbu růžence, je spasen!“¹³ Na základě tohoto zážitku se cítil být povolán vystavět v Pompejích chrám zasvěcený Panně Marii Růžencové. Stavba vyrostla na ruinách starobylého města, které bylo v roce 79, brzy po svém prvním setkání s křesťanskou zvěstí, pohřbeno výbuchem Vesuvu, aby po mnoha staletích z popela opět povstalo a svědčilo o světle i stínech antické civilizace.

Blahoslavený Bartolo Longo celým svým dílem a zvláště prostřednictvím „patnácti sobot“ rozvinul kristologického a kontemplativního ducha růžence. Zvláštní povzbuzení a oporu ve svém snažení našel u Lva XIII., přezdívaného „růžencový papež“.

¹¹ Je známo a je třeba zdůraznit, že soukromá zjevení nemají stejnou povahu jako zjevení veřejná, směrodatná pro celou církev. Rozlišování a uznání autenticity a hodnoty soukromých zjevení pro zbožnost věřících je úkolem učitelského úřadu.

¹² *Il segreto meraviglioso del Santo Rosario per convertirsi e salvarsi: Opere, 1, Scritti Spirituali*, Řím 1990, str. 729–843.

¹³ BL. BARTOLO LONGO, *Storia del Santuario di Pompei*, Pompeje 1990, str. 59.

Kapitola I.

KONTEMPLOVAT KRISTA S MARIÍ

Tvář zářící jako slunce

9. „A byl před nimi proměněn; jeho tvář zářila jako slunce“ (Mt 17,2). Evangelijní scéna Kristova proměnění, která tři apoštoly, Petra, Jakuba a Jana, zobrazuje jako zcela unesené Vykupitelovou krásou, nám může posloužit jako *ikona křesťanské kontemplace*. Úkolem každého Kristova učedníka, a tedy i úkolem naším, je upřít svůj zrak na jeho tvář, rozpoznat její tajemství v každodenním a bolestném putování jejího lidství a nakonec spatřit božskou záři s konečnou platností zjevenou ve vzkříšeném a oslaveném Ježíši trůnícím po pravici Otce. Kontemplací Kristovy tváře se otevíráme k přijetí tajemství trinitárního života a stále novému zakoušení Otcovy lásky a radosti Ducha svatého. Také na nás se uskutečňují slova svatého Pavla: „My všichni s nezakrytou tváříd odrážíme jako v zrcadle velebnost Páně, a tak se přetvořujeme stále víc a víc k zářivé podobě, jakou má on. Působí to duch Páně“ (2 Kor 3,18).

Maria – vzor kontemplace

10. Maria je nepřekonatelným vzorem kontemplace Krista. Synova tvář jí patří zvláštním způsobem. Byl utvářen v jejím lůně a přebíral od ní také lidskou podobu evokující duchovní blízkost, jež byla nepochybně ještě mnohem intenzivnější. Žádný člověk se kontemplací Kristovy tváře nevěnoval s takovou vytrvalostí jako Maria. Oči Mariina srdce se na Syna určitým způsobem upírají již při Zvěstování, kdy jej počala z Ducha svatého, a v následujících měsících začíná pociťovat jeho přítomnost a předvídat jeho rysy. Když jej konečně přivedla v Betlémě na svět, mohl také její tělesný zrak něžně spočinout na tváři Syna, když jej zavinovala do plenek a vkládala do jeslí (srov. Lk 2,7).

Od této chvíle se její pohled, vždy naplněný milujícím úžasem, od Syna již neodtrhne. Občas to bude *pohled tázavý* jako při události Je-

žíšova nalezení v chrámě: „Dítě, proč jsi nám to udělal?“ (Lk 2,48). V každém případě se bude jednat o *pohled pronikavý*, schopný číst v Ježíšově nitru, vnímat dokonce i skryté pocity a odhadovat jeho rozhodnutí, jako tomu bylo například v Káně (srov. Jan 2,5). Jindy to bude *pohled bolestný*, zvláště pod křížem, kde to bude v určitém smyslu také pohled „rodičky“, neboť Maria se zde neomezí na sdílení utrpení a smrti se svým Jednorozeným, ale přijme tu nového syna, který jí byl svěřen v milovaném učedníku (srov. Jan 19,26–27). O velikonočním ránu bude mít Maria *pohled rozzářený* radostí ze vzkříšení a nakonec to bude *pohled planoucí* sesláním Ducha svatého o letnicích (srov. Sk 1,14).

Mariiny vzpomínky

11. Maria žije s očima upřenými na Krista a každé jeho slovo je pro ni pokladem: „Maria to všechno uchovávala v srdci a rozvažovala o tom“ (Lk 2,19; srov. 2,51). Vzpomínky na Ježíše, pevně vtištěné do jejího ducha, ji provázely za všech okolností, když ve své mysli znovu prožívala rozličné okamžiky svého života po Synově boku. Právě tyto vzpomínky jsou v jistém smyslu podstatou „růžence“, který Maria během dnů svého pozemského života neustále recitovala.

Také nyní, uprostřed radostných zpěvů v nebeském Jeruzalémě, je příčina jejich díky a její chvály stejná. Právě ona inspiruje její mateřskou péči o putující církev, ve které Maria – šířitelka evangelia – „děj“ svého vyprávění dále rozvíjí. *Maria věřícím stále znovu a znovu předkládá „tajemství“ svého Syna s přáním, aby je kontemplotovali, a Kristova tajemství tak mohla prokázat veškerou svoji spasitelnou moc. Křesťanské společenství se modlitbou růžence vlastně sladuje se vzpomínkami a pohledem Mariiným.*

Růženec, kontemplativní modlitba

12. Díky Mariině zkušenosti je růženec *modlitbou ryze kontemplativní*. Bez tohoto rozměru by byl růženec deformován, jak to zdůrazňoval již Pavel VI.: „Bez kontemplace je růženec tělem bez duše a jeho odříkávání je pak ohroženo rizikem mechanického opakování formulí, které se protiví Ježíšově napomenutí: ‘Když se modlíte, ne-

buďte přitom povídaví jako pohané. Ti si totiž myslí, že budou vyslyšeni pro množství slov’ (Mt 6,7). Růženec svým charakterem vyžaduje klidný rytmus s přestávkami k zamyšlení, které modlící se osobě pomohou rozjímat o tajemstvích Pánova života a nazírat je skrze srdce té, jež byla Ježíši nejbližší. Potom se otevře jejich nesmírné bohatství“.¹⁴

U této hluboké myšlenky Pavla VI. se vyplatí pozastavit, aby vynikly některé z rozměrů modlitby růžence, které dokáží lépe definovat její rysy, charakteristické pro kristologickou kontemplaci.

Připomínat si Krista s Marií

13. Mariina kontemplace je především *připomínáním*. Toto slovo je však třeba chápat v biblickém smyslu paměti (*zakar*), která zpřítomňuje díla vykonaná Bohem v dějinách spásy. Bible je vyprávěním spasitelných událostí, které vyvrcholily v samotném Kristu. Tyto události nejsou pouhou „minulostí“, ale jsou také „současností“ spásy. Toto zpřítomnění se zvláštním způsobem uskutečňuje v liturgii. To, co Bůh během dávných staletí vykonal, se netýká pouze přímých svědků zmíněných událostí. Jeho dílo svým darem milosti dosahuje k lidem všech časů. Určitým způsobem to platí také o každém zbožném přístupu k těmto událostem: jejich „připomínání“ v postoji víry a lásky znamená otevřít se milosti, kterou nám Kristus získal skrze tajemství svého života, smrti a zmrtvýchvstání.

Zatímco je třeba spolu s II. vatikánským koncilem zdůraznit, že liturgie ve smyslu uskutečňování Kristova kněžského úřadu a veřejné bohoslužby je „vrcholem, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdrojem, z něhož vyvěrá veškerá její síla“¹⁵, musíme také připomenout, že „duchovní život nespočívá pouze v účasti na slavení posvátné liturgie. Křesťan je sice povolán ke společné modlitbě, ale má také vcházet do své komůrky, aby se modlil k Otci ve skrytosti (srov. Mt 6,6), a dokonce se má modlit bez přestání, jak učí apoštol Pavel

¹⁴ Apoštolská exhortace *Mariialis cultus* (2. února 1974), 47: AAS 66 (1974), 156.

¹⁵ Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, 10.

(srov. 1 Sol 5,17).¹⁶ Růženec se svými specifickými rysy do tohoto různorodého horizontu „neustálé“ modlitby patří. Jestliže jsou liturgie, působení Kristovo a jednání církve *spásonosnými činnostmi par excellence*, je růženec jakožto rozjímání o Kristu po boku Mariině *blahodárnou kontemplací*. Stále hlubší pronikání do tajemství života Vykupitele totiž působí, že všechno, co učinil a co je liturgií přítomňováno, bude opravdově přijato a bude utvářet lidskou existenci.

Učit se Krista od Marie

14. Kristus je učitelem, zjevovatelem i zjevením par excellence. Nejedná se pouze o to, abychom si osvojili Kristovo učení, ale musíme se „*naučit Krista samotného*“. Která učitelka by mohla být v uskutečňování tohoto úkolu zkušenější než právě Maria? Ve sféře božství je učitelem našeho nitra přivádějícím k plnosti pravdy o Kristu Duch svatý (srov. Jan 14,26; 15,26; 16,13). Mezi lidskými bytostmi pak není nikdo, kdo by znal Krista lépe než Maria a kdo by nás mohl přivést k hlubokému poznání Ježíšova tajemství lépe než jeho Matka.

První ze „znamení“ učiněných Ježíšem – proměnění vody ve víno na svatbě v Káně – nám ukazuje Marii jako učitelku vybízející služebníky, aby vykonali vše, co jim Kristus nařídí (srov. Jan 2,5). Můžeme si také představit, že tuto službu zastávala i po Ježíšově nanebevstoupení, kdy setrvala spolu s učedníky v očekávání Ducha svatého a posilovala je před jejich prvním vysláním do světa. Procházíme-li s Marií obrazy růžence, je to jako bychom se ve „škole“ Mariině učili „číst Krista“, poznávat jeho tajemství a chápat jeho poselství.

Její škola je o to účinnější, že Maria pro nás získává hojnost darů Ducha svatého a je nám zároveň příkladem onoho „ubírání se cestou víry“.¹⁷ V tom je učitelkou vskutku jedinečnou. Maria nás u každého Synova tajemství vybízí, abychom s pokorou (podobně, jako tomu bylo při Zvěstování) vyslovili své otázky otevírající cestu ke světlu,

¹⁶ *Tamtéž*, 12.

¹⁷ II. Vatikánský koncil, věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, 58.

kteří jsou zakončovány vyjádřením poslušnosti víry: „Jsem služebnice Páně: staň se mi podle tvého slova“ (Lk 1,38).

Připodobnit se Kristu s Marií

15. Určujícím charakterem křesťanské spirituality je úsilí učedníka o stále plnější připodobnění se svému mistru (srov. Řím 8,29; Flp 3,10.21). Vylitím Ducha se při křtu věřící stává ratolestí na vinném kmeni, jímž je Kristus (srov. Jan 15,5), a zároveň je ustanoven údem jeho mystického těla (srov. 1 Kor 12,12; Řím 12,5). Tuto počáteční jednotu však musí provázet proces postupného připodobňování, který způsob učedníkovy jednání více a více uzpůsobuje „logice“ Kristově: „Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Ježíš Kristus“ (Flp 2,5). Podle slov apoštola Pavla je třeba, abychom si „Krista oblékli“ (srov. Řím 13,14; Gal 3,27).

Nahlížíme-li na růženec duchovním pohledem zakotveným v neustálé kontemplaci Kristovy tváře (za Mariina doprovodu), je tento náročný ideál připodobnění se Ježíši sledován prostřednictvím častého, můžeme říci „přátelského“ navštěvování. Růženec nás přirozeným způsobem uvede do Kristova života a umožní nám „vdechovat“ jeho pocity. Blahoslavený Bartolo Longo k tomu říká: „Jako dva přátelé, kteří se spolu často setkávají, mají ve zvyku připodobňovat se jeden druhému i ve zvycích, tak se také my – když v meditacích o růžencových tajemstvích důvěrně hovoříme s Kristem i svatou Pannou a sdílíme spolu tentýž život v eucharistii – můžeme připodobnit (nakolik nám to naše slabost dovolí) těmto dvěma osobám a naučit se od našich nejvyšších vzorů pokornému, chudému, skrytému, trpělivému a dokonalému životu“.¹⁸

V tomto procesu připodobnění se Kristu prostřednictvím modlitby růžence se zvláštním způsobem svěřujeme do mateřské péče svaté Panny. Ta, jež je Kristovou rodičkou a k církvi přísluší „jako vynikající a zcela jedinečný člen“,¹⁹ je zároveň „Matkou církve“. Jako taková pak neustále „rodí“ děti pro mystické tělo Syna. Děje se tak prostřednictvím její přímluvné modlitby, když pro nás vypro-

¹⁸ *I Quindici Sabati del Santissimo Rosario*, 27. vydání, Pompeje, 1916, str. 27.

¹⁹ II. Vatikánský koncil, věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, 53.

šuje nevyčerpatelné dary Ducha. Maria je dokonalou ikonou mateřství církve.

Díky růženci jsme tajemným způsobem přeneseni do blízkosti Marie, ponořené doma v Nazaretě do sledování lidského rozvoje Krista. Bude nás proto moci stejně tak starostlivě vychovávat a formovat, dokud nebudeme plně „dotvořeni“ do Kristovy podoby (srov. Gal 4,19). Mariino působení, beze zbytku spočívající v působení Kristově, jemuž je radikálně podřízeno, „nikterak nezastiňuje ani nezmenšuje toto jediné prostřednictví Kristovo, nýbrž ukazuje jeho sílu“.²⁰ II. vatikánský koncil vyjádřil jasnou zásadu, jejíž sílu jsem ve svém životě již tolikrát zakusil a která se stala základem mého biskupského hesla: *Totus tuus*.²¹ Jak známo, toto heslo čerpá svoji inspiraci z učení sv. Ludvíka Marie Grigniona z Montfortu, který úlohu Marie v procesu připodobňování každého z nás ke Kristu vysvětloval takto: „Celá naše dokonalost spočívá v tom, že jsme připodobněni Kristu, s Ním spojeni a Jemu zasvěceni. Proto je nesporně ze všech úkonů zbožnosti nejdokonalejší ten, který nás nejdokonaleji připodobňuje Kristu, s Ním spojuje a Jemu zasvěcuje. Jestliže tedy Maria je Kristu připodobněna nejvíce ze všech stvořených bytostí, vyplývá z toho, že úkonem zbožnosti, který člověka nejvíce Pánu Ježíši zasvěcuje a Jemu připodobňuje, je dokonalá úcta k Panně Marii, Jeho svaté Matce. Čím více bude člověk zasvěcen Marii, tím více bude zasvěcen Kristu.“²² Nikde jinde si cesty Kristova a Mariina nejsou tolik blízké jako právě v růženci. Maria žije jen v Kristu a pro Krista!

Prosít Krista s Marií

16. Kristus nás vyzývá, abychom se s prosbami o vyslyšení k Bohu obraceli s vytrvalostí a důvěrou: „Proste, a bude vám dáno; hledejte a naleznete; tlučte a otevře se vám“ (Mt 7,7). Podstatou této účinnos-

²⁰ *Tamtéž*, 60.

²¹ Srov. první rozhlasové poselství *Urbi et orbi* (17. října 1978): AAS 70 (1978), 927.

²² *O pravé mariánské úctě*, 120: Matice cyrilometodějská s. r. o. 2. vydání, Olomouc 1997.

ti modlitby je Otcova dobrota, ale také Kristova přímluva (srov. 1 Jan 2,1) a působení Ducha svatého, který „se za nás přimlouvá“ podle Božích plánů (srov. Řím 8,26–27). My totiž „ani nevíme, oč se máme vlastně modlit“ (Řím 8,26) a občas nebyváme vyslyšeni, protože „prosíme špatně“ (srov. Jak 4,2–3).

Modlitba, která z popudu Krista a Ducha svatého vyvěrá z našeho srdce, je podporována Mariinými mateřskými přímluvami. „Modlitba církve se jakoby opírá o modlitbu Marie“.²³ Jestliže je totiž Ježíš – jediný prostředník – cestou naší modlitby, pak je Maria – čistý odraz Kristův – ukazatelem cesty a „vzhledem k této mimořádné Mariině spolupráci na působení Ducha svatého církve rozvíjely modlitbu k svaté Matce Boží tím, že ji soustřeďovaly na osobu Krista, jak se projevuje ve svých tajemstvích“.²⁴ Evangelium ve vyprávění o svatbě v Káně dokazuje tuto účinnost přímluvy Mariiny, která se tak u Ježíše stává mluvčím v záležitostech našich lidských potřeb: „Už nemají víno“ (Jan 2,3).

Růženec je zároveň modlitbou rozjímavou i prosebnou. Vytrvalá přímluvná modlitba Boží Matky spočívá na důvěře, že její mateřská přímluva je v Synově srdci všemocná. Maria je „všemohoucí z milosti“.²⁵ Tento odvážný výraz, jemuž je třeba správně rozumět, používal ve své *Prosbě k Panně* blahoslavený Bartolo Longo. Tato jistota vycházející z evangelia se díky zkušenosti křesťanského lidu ještě více upevnila. Dante, největší z básníků, opěvuje tuto skutečnost po vzoru sv. Bernarda překrásným způsobem: „Tak velká jsi a tolik zmůžeš, paní, že bez tebe chytit vyprostit se z nouze, toť letět chytit, leč křídel nemít ani.“²⁶ Obracíme-li se v modlitbě růžence k Marii – svatyni Ducha svatého (srov. Lk 1,35) – modlí se s námi

²³ *Katechismus katolické církve*, 2679.

²⁴ *Tamtéž*, 2675.

²⁵ *Prosbu ke Královně svatého růžence*, která se slavnostně recituje dvakrát ročně, v květnu a v říjnu, sestavil v roce 1883 blahoslavený Bartolo Longo jako odpověď na výzvu papeže Lva XIII. adresovanou křesťanům ve své první encyklice o růženci, která hovoří o duchovním úsilí v překonávání zla ve společnosti.

²⁶ *Božská komedie*, Ráj, XXXIII, 13–15.

a přimlouvá se za nás u Otce, který ji naplnil milostí, i u Krista, zrozeného z jejího lůna.

Hlásat Krista s Marií

17. Růženec je také *cestou hlásání a prohlubování*, na níž je Kristovo tajemství znovu a znovu stavěno do různých úrovní křesťanské zkušenosti. Základem růžence je modlitební a kontemplativní postoj, jehož záměrem je formovat křesťany podle Ježíšova srdce. Budou-li v růženci patřičně zhodnoceny všechny pro meditaci tak důležité prvky, stane se tato modlitba, zvláště při společné recitaci ve farnostech a poutních chrámech, *vynikající katechetickou příležitostí*, kterou musejí pastýři umět uchopit. Také tímto způsobem růžencová Panna pokračuje ve svém díle hlásání Krista. Dějiny růžence ukazují, jakým způsobem byla tato modlitba využívána (zvláště řádem dominikánů) v těžkých okamžicích církve, vyvolaných šířícími se herezemi. Dnes stojíme před novými výzvami. Proč bychom dnes neměli s vírou našich předchůdců vzít růženec opět do rukou? Modlitba růžence si zachovává veškerou svoji sílu a zůstává nezanedbatelnou pastorační výbavou každého dobrého hlasatele evangelia.

Kapitola II.

TAJEMSTVÍ KRISTA –TAJEMSTVÍ MATKY

Růženec jako „shrnutí evangelia“

18. Není jiné cesty ke kontemplaci Kristovy tváře než skrze naslouchání Duchu svatému, jenž je hlasem Otce, neboť „nikdo nezná Syna než Otec“ (Mt 11,27). Poblíž Cesareje Filipovy, kde Petr vyznává svoji víru, Ježíš upřesňuje zdroj jeho nesmírně jasné intuice takto: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj nebeský Otec“ (Mt 16,17). Zjevení shůry je tedy nezbytné a k jeho přijetí je nutné zaujmout postoj naslouchání: „Pouze *zkušenost ztišení a modlitby* otevírá vhodný horizont, v němž se může rozvinout a dozrát opravdové, odpovídající a autentické poznání tajemství.“²⁷

Růženec je jedním z tradičních způsobů křesťanské modlitby, aplikované na kontemplaci Kristovy tváře. Papež Pavel VI. tuto modlitbu popsal takto: „Růženec, tato evangelijní modlitba soustředěná na tajemství spasitelného vtělení, je tedy modlitbou orientovanou ryze kristologicky. Jejím charakteristickým prvkem je totiž litanické opakování „*Raduj se, Maria*“, které je ustavičnou chválou Krista – konečného cíle andělova zvěstování i pozdravu matky Jana Křtitele: 'Požehnaný plod tvého těla' (Lk 1,42). Dá se tedy říci, že opakování *Zdrávasů* je osnovou, do níž je vetkávána kontemplace tajemství: Ježíš, jehož jméno zaznívá v invokacích *Zdrávasů*, je stejnou osobou, jakou předkládají růžencová tajemství, Syn Boží a Syn Panny“.²⁸

²⁷ JAN PAVEL II., apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 20: AAS 93 (2001), 279.

²⁸ Apoštolská exhortace *Marialis cultus* (2. února 1974), č. 46: AAS 66 (1974), 155.

Vhodné doplnění

19. Růženec ve své stávající obecné formě, potvrzené církevní autoritou, zachycuje pouze některá z mnohých tajemství Kristova života. Pro tento výběr byl určující původ této modlitby založený na čísle 150, jež odpovídá počtu žalmů.

Domnívám se však, že pro plné odhalení kristologického rozměru růžence bude vhodné začlenit do tradiční osnovy dodatek, jenž bude ponechán svobodnému uvážení jednotlivců i společenství a který dovolí zahrnout také *tajemství Kristova veřejného života od křtu až do událostí spojených s jeho umučením*. V těchto tajemstvích totiž kontemplujeme důležité stránky osoby Krista, konečného Božího zjevení. On je tím, kdo byl při křtu v Jordánu prohlášen milovaným Synem svého Otce. Oznamuje příchod království, svědčí o něm svými činy a vyhláší jeho požadavky. Právě v době veřejného života se *Kristovo tajemství nejsilněji projevuje jako tajemství světla*: „Pokud jsem na světě, jsem světlo světa“ (Jan 9,5).

Abychom mohli o růženci naplno prohlásit, že je „souhrnem evangelia“, bude vhodné, abychom po připomínce vtělení a skrytého Kristova života (*radostná tajemství*) a předtím, než se soustředíme na jeho bolestné umučení (*bolestná tajemství*) a triumfální vzkříšení (*slavná tajemství*), svoji meditaci zaměřili také na některé zvláště významné okamžiky Ježíšova života veřejného (*tajemství světla*). Cílem zařazení nových tajemství, bez jakékoli zaujatosti vůči některému z podstatných aspektů tradičního pojetí této modlitby, je oživení nového zájmu o křesťanskou spiritualitu. Růženec se tak může stát branou do hlubin Kristova srdce překypujícího radostí, světlem, bolestí i slávou.

Radostná tajemství

20. První sérií růžence jsou „radostná tajemství“, charakterizovaná *radostí vyzařující z události vtělení*, což je evidentní již od prvního tajemství, Zvěstování, kde se Gabrielovo pozdravení nazaretské Panny pojí s pozváním k mesiášské radosti: „*Raduj se, Maria*“. Do tohoto zvěstování ústí veškeré dějiny spásy a v určitém smyslu dokonce i samotné dějiny světa. Pokud je totiž Otcovým plánem sjednotit

všechno v Kristu (srov. Ef 1,10), pak je celý vesmír jakýmsi způsobem zasažen božskou náklonností, s níž se Otec sklání k Marii, aby ji učinil matkou svého Syna. Celé lidstvo je pak jakoby zahrnuto do jejího *fiat*, kterým pohotově odpovídá na projev Boží vůle.

Ve znamení radosti se odehrává také scéna setkání s Alžbětou, kde Mariin hlas a Kristova přítomnost v jejím lůně způsobily, že se Jan „pohnul radostí“ (srov. Lk 1,44). Radostnou atmosférou je obklopena událost v Betlémě, kde je zrození božského Dítěte – Spasitele světa – opěvováno anděly a zvěstováno pastýři jako „veliká radost“ (Lk 2,10).

I poslední dvě tajemství zachovávají radostnou náladu, avšak *pokazují také na znamení nadcházejícího dramatu*. Představení v chrámě vyjadřuje radost z obětování a vrcholí extází starého Simeona. Připomíná však také prorocství, že dítě bude pro Izrael „znaméním, kterému se bude odporovat“, a mečem, který pronikne duší Matky (srov. Lk 2,34–35). Radostný a zároveň dramatický je také příběh o nalezení dvanáctiletého Ježíše v chrámě. Vystupuje zde ve své božské moudrosti, naslouchá a klade otázky, avšak v podstatě vystupuje jako ten, kdo sám „učí“. Tento projev evangelijní radikálnosti, který je tváří v tvář absolutním požadavkům Božího království výzvou dokonce i pro nejdražší lidské vazby, je zjevením tajemství Syna plně oddaného záležitostem Otce. Ani Josef s Marií, naplnění úzkostí, „nepochopili, co jim tím chtěl říci“ (Lk 2,50).

Rozjímat o radostných tajemstvích znamená proniknout do základních příčin a hlubokého významu křesťanské radosti. Jde o pohled na skutečnost tajemství vtělení a zastřenou předpověď tajemství spasitelného utrpení. Maria nás přivádí k odhalení tajemství křesťanské radosti, neboť nám připomíná, že křesťanství je především *euan-gelion* – „radostná zvěst“ –, která se soustřeďuje v osobě Kristově, vtěleném Slovu, jediném Spasiteli světa.

Tajemství světla

21. Přecházíme-li v kontemplaci od dětství a života v Nazaretě k veřejnému Ježíšovu životu, setkáváme se s tajemstvími, která můžeme nazvat „tajemstvími světla“. Ve skutečnosti *je světlem celé Kristovo tajemství*. On je „světlo světa“ (Jan 8,12). Tento rozměr se

však stává obzvláště výrazným v *letech veřejného života*, kdy Ježíš ohlašuje evangelium Božího království. Chtěl bych křesťanskému společenství vybrat pět významných okamžiků – tajemství světla – tohoto období Kristova života, které můžeme příhodně shrnout do následujících bodů: 1. Kristův křest v Jordánu, 2. Kristovo sebezjevení na svatbě v Káně, 3. hlásání Božího království a výzva k obrácení, 4. Kristovo proměnění na hoře, 5. ustavení eucharistie, svátostného vyjádření Kristovy velikonoční oběti.

Každé z těchto tajemství je *zjevením Božího království, které je v Kristově osobě již přítomné*. Tajemstvím světla je především Ježíšův křest v Jordánu. Nevinný Kristus se kvůli nám ztotožnil s hříchem (srov. 2 Kor 5,21). Když vstupuje do vody, otevrou se nebesa a Otcův hlas jej prohlásí za milovaného Syna (srov. Mt 3,17 a paralely). Na Ježíše sestupuje Duch svatý a pověřuje jej posláním, které ho očekává. Dalším tajemstvím světla je první ze znamení, které učinil v Káně (srov. Jan 2,1–12), když proměnil vodu ve víno. Tehdy z popudu Mariina – první mezi věřícími – otevřel srdce učedníků k přijetí víry. Tajemstvím světla je také kázání, ve kterém Ježíš ohlašuje příchod Božího království, vyzývá k obrácení (srov. Mk 1,15) a odpouští hříchy těm, kdo k němu přistoupí s pokornou důvěrou (srov. Mk 2,3–13; Lk 7,47–48). Je to počátek služby milosrdenství, v jejímž vykonávání bude pokračovat až do konce světa, zvláště prostřednictvím svátosti smíření, svěcené církvi (srov. Jan 20,22–23). Ježíšovo proměnění, které se podle tradice odehrálo na hoře Tábor, je tajemstvím světla v pravém slova smyslu: z Kristovy tváře vyzařuje sláva božství, když Otec užaslým apoštolům nařizuje, aby jej poslouchali (srov. Lk 9,35 a paralely) a připravili se na spoluprožívání bolestných okamžiků jeho umučení, aby s ním nakonec dosáhli radosti vzkříšení a života proměněného Duchem svatým. Tajemstvím světla je konečně ustanovení eucharistie, v níž Kristus dává za pokrm své tělo a krev ve znameních chleba a vína, a svědčí tak o své lásce k lidstvu „až do krajnosti“ (Jan 13,1). Vždyť pro naši spásu nabídl sám sebe jako oběť.

V těchto tajemstvích *zůstává Mariina přítomnost v pozadí*, kromě zázraku v Káně. Evangelia občas pouze naznačují její příležitostnou přítomnost v některých chvílích Ježíšova kázání (srov. Mk 3,31–35;

Jan 2,12). Nic však nevypovídají o její případné přítomnosti ve večeradle v okamžiku ustanovení eucharistie. Avšak její role v Káně určitým způsobem celé Kristovo působení provází. Zjevení při křtu v Jordáně pocházející přímo od Otce, jehož ozvěna zazněla prostřednictvím Jana Křtitele, promlouvá Mariinými ústy v Káně a stává se významnou mateřskou radou adresovanou církvi všech věků: „Udělejte všechno, co vám řekne“ (Jan 2,5). Tato rada vynikajícím způsobem uvádí Kristova slova i znamení během jeho veřejného života a vytváří mariánský základ všech „tajemství světla“.

Bolestná tajemství

22. Evangelia přikládají velký význam tajemstvím Kristova utrpení. Křesťanská zbožnost se odjakživa, zvláště v době postní, zastavuje u jednotlivých momentů Kristova umučení v pobožnosti *křížové cesty*, neboť zde tuší *vrchol zjevení lásky* a pramen naší spásy. Růženec vyjímá některé okamžiky z Ježíšova utrpení a přivádí modlící se osobu, aby na ně upřela zrak svého srdce a znovu je prožívala. Série meditací začíná událostmi v Getsemanech, kde Kristus tváří v tvář Otcově vůli prožívá okamžiky hluboké úzkosti, když je slabostí těla pokoušen vzepřít se. Setkává se zde s veškerými pokušeními lidstva a čelí všem jeho hříchům, aby mohl Otcovi říci: „Ne má vůle ať se stane, ale tvá“ (Lk 22,42 a paralely). Tímto svým „ano“ Ježíš zvrátil odmítavé „ne“ prarodičů v Edenu. Cena, jakou musí za věrnost Otcově vůli zaplatit, je zřejmá z následujících tajemství, mezi něž náleží výstup na Kalvárii s bičováním, korunováním trním a smrtí na kříži. Pán je zde vystaven nejhlubšímu opovržení: *Ecce homo!*

V tomto opovržení se zjevuje nejen Boží láska, ale také samotný smysl lidství. *Ecce homo*: kdo chce poznat člověka, musí umět odhalit jeho smysl, kořeny a naplnění v Kristu – Bohu, jenž se z lásky ponížil a „podstoupil i smrt, a to smrt na kříži“ (Flp 2,8). Bolestná tajemství přivádějí věřící ke znovuprožívání Ježíšovy smrti. Staví nás pod kříž po Mariině boku, abychom spolu s ní pronikli do hlubin Boží lásky k člověku a v plnosti pocítili její přetvářející sílu.

Slavná tajemství

23. „Kontempace Kristovy tváře se nemůže zastavit u obrazu Pánova ukřižování. On vstal!“²⁹ Růženec toto vědomí zrozené z víry vždy vyjadřoval vyzváním věřících k překročení temnot umučení a k soustředěnému pohledu na Kristovu slávu ve vzkříšení a nanebevstoupení. Kontemplací Krista vzkříšeného křesťané znovu odhalují *prameny vlastní víry* (srov. 1 Kor 15,14) a opětovně prožívají nejen radost těch, kterým se Kristus zjevil – apoštolům, Magdaléně, emauzským učedníkům – ale také neméně intenzivní *radost Mariinu* z nového života oslaveného Syna. Ke stejné slávě, která Krista při nanebevstoupení usadila po pravici Otce, bude povznesena při nanebevzetí také Maria. Dostane se jí tak zvláštní výsady předjímání údělu určeného všem spravedlivým při vzkříšení těla. V posledním tajemství je Maria představena jako korunovaná slávou a v předjímání eschatologické existence církve se zaskví jako Královna andělů a svatých.

Do samotného středu oslavení Syna a Matky vkládá růženec ve třetím slavném tajemství událost seslání Ducha svatého, která odhaluje tvář církve jako rodiny sjednocené s Marií, oživené mocným vylitím Ducha a připravené k poslání šířit evangelium. Kontempace tohoto i ostatních slavných tajemství má věřící přivádět k živějšímu uvědomění svého nového bytí v Kristu, prožívaného v srdci církve, bytí, jehož velkou „ikonou“ je právě událost letnic. Slavná tajemství jsou tedy pro věřící zdrojem *naděje na dosažení eschatologického cíle*, k němuž spějí jako členové Božího lidu putujícího dějinami. Tato skutečnost je nabádá k odvážnému vydávání svědectví o této „dobré novině“, jež dává jejich existenci smysl.

Od různých tajemství k „Tajemství“: cesta Mariina

24. Meditační cykly růžence nejsou samozřejmě vyčerpávající. Přinášejí však to, co je podstatné, a přivádějí duši k zakoušení žízně po poznávání Krista, čerpajícíce neustále z čistého pramene evangelijního textu. Každá jednotlivá událost Kristova života, vylíčená evangelisty, září

²⁹ JAN PAVEL II. apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 28: AAS 93 (2001), 284.

oním tajemstvím, které přesahuje každé poznání (srov. Ef 3,19). Je to tajemství Slova učiněného tělem, ve kterém „je vtělena všechna plnost božství“ (Kol 2,9). Proto *Katechismus katolické církve* klade takový důraz na Kristova tajemství, když připomíná, že „všechno v Ježíšově životě je znamením jeho tajemství“.³⁰ Příkaz „*duc in altum*“ bude pro církev třetího tisíciletí znamenat schopnost křesťanů „dosáhnout úplného poznání v celém jeho bohatství. Tak se dobře obeznámí s tím Božím tajemstvím, totiž o Kristu. V něm jsou skryty všechny poklady moudrosti a poznání“ (Kol 2,2–3). Následující vroucí modlitba z listu Efesanům je určena každému pokřtěnému: „... aby Kristus vírou přebýval ve vašem srdci, abyste zakořenění a upevnění v lásce byli schopni pochopit – jako všichni křesťané – celou tu šířku a délku, výšku i hloubku, poznat Kristovu lásku přesahující všechno poznání a dosáhnout plné míry Božích darů“ (3,17–19).

Růženec stojí ve službách tohoto ideálu a nabízí klíč k snazšímu otevření našeho nitra vůči hlubokému a niternému poznání Krista. Můžeme jej nazvat *cestou Mariinou*. Je to cesta příkladu Panny z Nazareta, ženy naplněné vírou, mlčením a nasloucháním. Je to zároveň cesta mariánské zbožnosti, oživené vědomím nerozlučného svazku mezi Kristem a jeho nejsvětější Matkou: *Kristova tajemství* jsou v jistém smyslu také *tajemstvími Matky*, a to dokonce i tehdy, kdy Maria do událostí není přímo zapojena, neboť žije z Krista a pro Krista. Vyslovíme-li v modlitbě *Zdravas, Maria* slova anděla Gabriela a svaté Alžběty jako naše vlastní, vždy znovu pocítíme potřebu hledat u Marie, v jejím náručí a srdci „požehnaný plod jejího života“ (srov. Lk 1,42).

Tajemství Krista, „tajemství“ člověka

25. Ve výše zmiňovaném svědectví z roku 1978 týkajícím se růžence jako mé milované modlitby jsem vyjádřil myšlenku, ke které bych se chtěl vrátit.

Řekl jsem, že „prostá modlitba růžence tepe v rytmu lidského života“.³¹

³⁰ Č. 515.

³¹ *Modlitba Anděl Páně*, 29. října 1978: *Insegnamenti I* (1978), 76.

Ve světle naší úvahy o Kristových tajemstvích není obtížné toto *antropologické hledisko* růžence prohloubit. Tento aspekt je mnohem radikálnější, než by se mohlo na první pohled zdát. Rozhodneme-li se kontemplovat Krista prostřednictvím sledování jednotlivých období jeho života, není možné, abychom v nich nezachytili také *pravdu o člověku*. Ve svém učení, počínaje encyklikou *Redemptor hominis*, jsem se mnohokrát opíral o jedno významné tvrzení II. Vatikánského koncilu: „Ve skutečnosti se tajemství člověka opravdu vyjasňuje jen v tajemství vtěleného Slova“.³² Růženec napomáhá otevřít se tomuto světlu. Kráčíme-li po cestách Kristových, které jsou „rekapitulací“,³³ odhalením a spásou cest lidských, staneme před obrazem skutečného člověka. Kontemplace Ježíšova narození nás učí chápat posvátnost života. Pohled na dům v Nazaretě zjevuje prvotní pravdu o rodině podle Božího plánu. Nasloucháním Mistrovým slovům v tajemstvích jeho veřejného života nacházíme světko ke vstupu do Božího království, a kráčíme-li s ním na Kalvárii, pochopíme smysl spasitelného utrpení. A konečně, kontemplujeme-li Krista a jeho Matku ve slávě, spatříme cíl, k němuž jsme všichni povoláni, jestliže se necháme uzdravit a proměnit Duchem svatým. Dá se říci, že každé správným způsobem rozjímané růžencové tajemství vrhá světko na tajemství člověka.

Zároveň se stává naprosto přirozeným přinášet na tato setkání se svatým lidstvím Vykupitele mnohé problémy, úzkosti, námahy a plány, kterými se náš život vyznačuje. „Na Hospodina slož svoji starost, postará se o tebe“ (Ž 55,23). Rozjímat s růžencem znamená složit své břemeno před milosrdné srdce Krista a jeho Matky. Když po dvaceti pěti letech znovu přemítám nad zkouškami, které mě neminuly ani v mé službě Petrova nástupce, cítím potřebu opět zdůraznit, či spíše obrátit se na všechny s vřelou výzvou, aby s růžencem učinili osobní zkušenost: ano, tato modlitba skutečně „tepe v rytmu lidského života“, aby jej sladila s rytmem života božského, v radostném společenství Nejsvětější Trojice – vytouženým cílem našeho bytí.

³² II. Vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 22.

³³ Sv. IRENEJ Z LYONU, *Adversus haereses*, III, 18, 1: PG 7, 932.

Kapitola III.

ŽIVOT PRO MĚ JE KRISTUS

Růženec, cesta ke vstřebávání tajemství

26. Pro rozjímaní o Kristových tajemstvích disponuje růženec charakteristickou metodou, vhodnou svou podstatou ke vstřebávání tajemství. Jedná se o metodu *založenou na opakování*. Platí to zejména pro modlitbu *Zdrávas, Maria*, která se u každého tajemství desetkrát opakuje. Povrchní pohled na takovéto opakování může svádět, aby byl růženec pokládán za nezáživnou a nudnou modlitbu. Zcela odlišný pohled však nabízí představa považovat růženec za vyjádření lásky, s níž se neúnavně obracíme k milované osobě s výrazy, které jsou si svou formou sice podobné, avšak zároveň stále nové; to kvůli citům, které je prostupují.

V Kristu Bůh skutečně přijal „srdce z masa“. Ježíš má nejenom srdce božské, bohaté milosrdenstvím a odpuštěním, ale také srdce lidské, schopné všech citových záchvěvů. Pokud bychom chtěli najít nějaký důkaz v evangeliích, snadno bychom jej našli v jímavém rozhovoru vzkříšeného Krista s Petrem: „Šimone, synu Janův, miluješ mne víc než ti zde?“ Ježíš tuto otázku položil Petrovi třikrát a dostalo se mu trojí odpovědi: „Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád“ (srov. Jan 21,15–17). Kromě vlastního významu tohoto úryvku, tolik důležitého pro Petrovo poslání, si nelze nepovšimnout krásy tohoto *trojího opakování*, v němž jsou naléhavá otázka i příslušná odpověď vyjádřeny dobře známými výrazy univerzální zkušenosti lidské lásky. Chceme-li růženci porozumět, bude třeba vejít do psychologické dynamiky, jež je lásce vlastní.

Jedno je jasné: ačkoli se opakované *Zdrávas, Maria* obrací přímo k Marii, je tento projev lásky jejím prostřednictvím nakonec adresován Ježíši. Náplní opakování je touha po stále plnějším připodobnění se Kristu, což je skutečným „programem“ křesťanského života. Svatý Pavel tento program vyjadřuje těmito zanícenými slovy: „Vždyť pro mě život je Kristus a smrt ziskem“ (Flp 1,21). A dále: „Už nežiji

já, ale žije ve mně Kristus“ (Gal 2,20). Růženec nám v tomto připodobňování pomáhá růst až k dosažení svatosti.

Účinná metoda...

27. Nemělo by nás překvapovat, že náš vztah ke Kristu může využívat nějakou metodu. Bůh ve svém sdělování sebe samého člověku respektuje způsob bytí naší přirozenosti i její životní rytmy. Křesťanská spiritualita, byť dobře znající nejvznešenější formy mystického mlčení, ve kterém jsou všechny obrazy, slova i gesta jakoby překonány intenzitou nevýslovného sjednocení člověka s Bohem, zapojuje obvykle celou lidskou osobu v plnosti jejího složitého psychofyzického i relačního bytí.

Tato skutečnost je velmi dobře patrná v *liturgii*. Svátosti i svátostiny jsou strukturovány sériemi obřadů, zapojujícími různé dimenze osoby. Totéž platí i pro modlitbu mimo liturgii. Potvrzuje to také skutečnost, že nejtýpčtější modlitba kristologické meditace Východu koncentrovaná ve slovech: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boha živého, smiluj se nade mnou hříšným!“³⁴ je tradičně vázána na dýchací rytmus. Kromě toho, že tato metoda podporuje vytrvalost v modlitbě, vtěluje také jakýmsi způsobem touhu, aby se Kristus stal v životě modlícího se člověka dechem, duší a vůbec „vším“.

... která však může být ještě vylepšena

28. V apoštolském listě *Novo millennio ineunte* jsem připomněl, že *obnovený zájem o meditaci* se dnes projevuje také na Západě, kde někdy přivádí k silnému zaujetí některými aspekty jiných náboženství.³⁵ Existují křesťané, kteří se z důvodu nedostatečné znalosti křesťanské kontemplativní tradice nechávají těmito návrhy lákat. Přestože tyto návrhy mohou obsahovat pozitivní prvky, které lze někdy do křesťanské zkušenosti zahrnout, skrývají často nepřijatelné ideologické pozadí. Také v těchto oblastech je velmi módní metodologie zaměřená na dosažení vysoké úrovně duchovní koncentrace s využitím technik psychofyzické, opakovací a symbolické povahy.

³⁴ *Katechismus katolické církve*, 2616.

³⁵ Srov. č. 33: AAS 93 (2001), 289.

Růženec má v tomto spektru univerzální náboženské fenomenologie své místo, avšak odlišuje se vlastním charakterem, jenž odpovídá konkrétním požadavkům křesťanské osobitosti.

Růženec je prostě *metodou kontemplace*. Jako metoda je používán ve vztahu ke svému cíli a nemůže se tedy stát cílem sám o sobě. Protože se jedná o výsledek zkušeností v rozsahu několika staletí, neměly bychom metodu růžence podceňovat. V její prospěch vypovídají zkušenosti mnohých světců. Neznamená to však, že další zlepšování v této oblasti není možné. Právě to bylo cílem, když byla do cyklu růžencových tajemství vložena nová série *tajemství světla*, a stejné pohnutky vedly k předložení některých návrhů týkajících se způsobu recitace, které v tomto listu doporučuji. Své návrhy uvádím s plným respektem vůči ustálené struktuře této modlitby, neboť mým záměrem je pomoci věřícím pochopit růženec v jeho bohatství symboliky a harmonie s požadavky každodenního života. Mohlo by totiž vzniknout riziko, že růženec by selhal nejen jako prostředek k dosažení žádoucích duchovních účinků, ale růžencová šňůra, se kterou tuto modlitbu obvykle recitujeme, by mohla být dokonce pokládána za jakýsi amulet či magický předmět, což by bylo zásadním překroucením smyslu i funkce růžence.

Vyslovování tajemství

29. Vyslovování tajemství a dokonce i využití možnosti zahledět se na vhodnou ikonu, která dané tajemství zobrazuje, je jako *otevření scénáře* umožňujícího soustředění pozornosti. Slova výborně usměřňují představivost i ducha k danému příběhu či okamžik z Kristova života. Spiritualita, jež se v církvi vyvinula, používá vizuální a obrazotvorné prvky při uctívání ikon i v řadě pobožností dotýkajících se lidských smyslů (patří mezi ně také metoda svatého Ignáce z Loyoly, doporučená v Duchovních cvičeních: *compositio loci*). Jsou pokládány za mimořádně užitečné a prospěšné při koncentraci mysli na určité tajemství. Jedná se ostatně o metodologii *odpovídající samotné logice vtělení*: Bůh si přál, aby měl Ježíš lidské rysy. Právě prostřednictvím Kristova tělesného bytí jsme přiváděni ke kontaktu s jeho božským tajemstvím.

Této potřebě konkrétního vyjádření odpovídá také vyslovování růžencových tajemství. Tajemství samozřejmě nenahrazují evangeli-um ani nevyčerpávají celý jeho obsah. Růženec tedy není náhradou za *lectio divina*, nýbrž jeho předpokladem a podporou. Tajemství, která jsou v růženci včetně *tajemství světla* rozjímána, se omezují na základní rysy Kristova života. Naši pozornost tedy mohou snadno obrátit ke zbytku evangelia, zvláště pokud je růženec recitován během okamžiků prodlouženého rozjímání.

Naslouchání Božímu slovu

30. K zajištění biblického základu a intenzivnějšího prožívání meditace je užitečné, aby bylo vyslovování tajemství doprovázeno *čtením odpovídajícího biblického úryvku*, který může být podle okolností kratší či delší. Žádný jiný projev totiž nikdy nedosáhne účinnosti inspirovaného slova. Je třeba mu naslouchat s jistotou, že se jedná o Boží slovo vyslovené dnes a „pro mě“.

Takto přijatá slova vrůstají do růžencové metodologie opakování, aniž by vzbuzovala pocit nudy v důsledku prostého připomínání něčeho již dobře známého. Nejde zde o připomínání informací. Účelem je *nechat „promlouvat“ Boha*. Při některých slavnostních příležitostech nebo při shromáždění společenství může být Boží slovo vhodným způsobem krátce komentováno.

Ztišení

31. *Poslech i rozjímání se živí mlčením*. Po vyslovení tajemství a přečtení Božího slova je před započítím ústní modlitby užitečné dát prostor přiměřeně dlouhému odmlčení a věnovat pozornost rozjímánému tajemství. Znovuobjevení hodnoty mlčení je jedním z tajemství kontemplace a meditace. Nevýhodou společnosti prosycené technologií a vlivem sdělovacích prostředků je skutečnost, že ztišení se stává čím dál obtížnějším. Stejně jako jsou okamžiky ztišení doporučovány v liturgii, je také při modlitbě růžence velmi užitečné vložit po vyslechnutí Božího slova krátkou přestávku, během níž se mysl soustředí na obsah určitého tajemství.

Modlitba Otčenáše

32. Po vyslechnutí Božího slova a soustředěném pohledu na tajemství je přirozené *pozvednout mysl k Otci*. Ježíš nás k Otci přivádí v každém ze svých tajemství. K němu se také neustále obrací, neboť v náruči Otcově prodlévá (srov. Jan 1,18). Ježíš nás chce přivést do Otcovy blízkosti, abychom spolu s ním volali „Abba, Otče!“ (Řím 8,15; Gal 4,6). Na základě vztahu k Otci jsme bratry a sestrami Ježíšovými a také mezi sebou, když se nám dostává Ducha, který je zároveň Kristův i Otcův. Modlitba *Otčenáše*, který leží v pozici jakoby základního kamene kristologicko-mariánské meditace rozvíjené prostřednictvím opakovaného *Zdrávas, Maria*, dává prostřednictvím meditace tajemství zakoušet přítomnost církve i v případě recitování o samotě.

Deset Zdrávasů

33. Recitace *Zdrávasů* je nejširším prvkem růžence a zároveň tím, co z něj činí mariánskou modlitbu v pravém slova smyslu. Právě ve světle správně chápaných *Zdrávasů* docházíme k jasnému poznání, že mariánský charakter se kristologickému pojetí nejen neprotiví, ale naopak jej zdůrazňuje a pozvedá. První část modlitby *Zdrávas, Maria* je odvozena ze slov adresovaných Marii andělem Gabrielem a svatou Alžbětou a je kontemplací tajemství, které se v nazaretské Panně začalo naplňovat. Dá se říci, že tato slova vyjadřují obdiv nebes i země a v určitém smyslu dávají proniknout do krásy samotného Boha, když můžeme kontemplovat jeho vrcholného dílo – vtělení Syna v Mariině panenském lůně – podle vzoru radostných slov první knihy Mojžíšovy (srov. Gn 1,31) a onoho prvotního „*patosu*, s nímž se Bůh na úsvitu stvoření zahleděl na dílo svých rukou.“³⁶ Opakování *Zdrávasů* růžence nás přivádí k prožívání Božího půvabu: v jásavém úžasu poznáváme největší zázrak dějin. Mariino proroctví zde dochází svého naplnění: „Hle, od této chvíle mě budou blahoslavit všechna pokolení“ (Lk 1,48).

³⁶ JAN PAVEL II., *List umělcům* (4. dubna 1999), 1: AAS 91 (1999), 1155.

Těžištěm modlitby *Zdrávas, Maria* a spojovacím článkem mezi první a druhou částí je *Ježíšovo jméno*. Při uspěchané recitaci nám může tento spojovací článek uniknout a s ním také napojení na Kristovo tajemství, které je kontemplováno. Přitom je to však právě důraz na Ježíšovo jméno a jeho tajemství, kterým se smysluplná a plodná recitace růžence vyznačuje. Již Pavel VI. ve své apoštolské exhortaci *Marialis cultus* připomíná, že v některých oblastech existuje zvyk zdůrazňovat Kristovo jméno dodáním tajemství, které je právě rozjímáno.³⁷ Tento obyčej je chvályhodný, zvláště při veřejné recitaci. Je totiž intenzivním vyjádřením kristologické víry, která se soustřeďuje na rozličné okamžiky Vykupitelova života. Jedná se o *vyznání víry* a zároveň o pomoc při koncentraci během meditace, neboť se tak usnadňuje proces vstřebávání Kristových tajemství, která jsou zde zasazena do opakovaných *Zdrávasů*. Opakování Ježíšova jména – jediného jména, které nám dává naději na spásu (srov. Sk 4,12) –, s nímž se prolíná jméno nejsvětější Matky téměř tak, jako bychom to činili na její pokyn, je cestou k připodobnění, která nám má dopomoci ke stále hlubšímu pronikání do Kristova života.

Z jedinečného vztahu ke Kristu, který z Marie činí Matku Boží, *Theotokos*, pak vyplývá síla prosby, se kterou se k ní obracíme ve druhé části modlitby, kde jejím mateřským přímlovám svěřujeme svůj život i hodinu vlastní smrti.

Sláva Otcí

34. Trinitární doxologie je cílem veškeré křesťanské kontempace. Kristus je totiž cestou, která nás v Duchu svatém přivádí k Otcí. Dojdeme-li po této cestě až k jejímu konci, setkáme se s tajemstvím tří božských osob, kterým náleží chvála, klanění a díkyvdání. Je důležité, aby bylo v růženci zvolání *Sláva Otcí, tento vrchol kontempace*, správně zdůrazněno. Při veřejné recitaci může být zpíváno, aby bylo toto strukturální hledisko (tolik důležité v každé křesťanské modlitbě) vhodně zdůrazněno.

³⁷ Srov. č. 46: AAS 66 (1974), 155. Zmiňovaný zvyk byl nedávno schválen také Kongregací pro bohoslužbu a svátosti v dokumentu *Lidová zbožnost a liturgie. Směrnice a zásady* (17. prosince 2001), 201.

Podle toho, do jaké míry byla meditace tajemství pozorná a hluboká, a podle toho, v jaké míře byla, *Zdrávas* po *Zdrávasu*, oživována láskou ke Kristu a Marii, dostává trinitární oslava na konci každého desátku (vzdálena významu pouze povrchního zakončení) svůj správný kontemplativní tón, pozvedající mysl do výšky nebes. Prožíváme tak určitým způsobem zkušenost z hory Tábor a předjímáme kontemplaci časů budoucích: „Mistře, je dobře, že jsme tady“ (Lk 9,33).

Krátká závěrečná modlitba

35. Současný způsob modlení růžence vkládá po trinitární doxologii krátkou modlitbu, která se liší podle místních zvyků. Je prospěšné zdůraznit (aniž bychom jakkoli snižovali hodnotu obvyklých modliteb), že kontempace bude moci lépe vyjádřit veškerou svoji plodnost, zakončíme-li každé z tajemství *modlitbou za obdržení určitých plodů z rozjímání*. Růženec tak bude s větší účinností vyjadřovat své propojení s křesťanským životem. Tento aspekt naznačuje krásná liturgická modlitba, která nás vyzývá, abychom si při rozjímání růžencových tajemství vyprošovali „následovat to, co obsahují, a dosáhnout toho, co slibují“.³⁸

Tato závěrečná modlitba může být inspirována nejrůznějšími vhodnými formami. Růženci se tak dostává podob, které jsou lépe přizpůsobeny rozmanitým duchovním tradicím a rozličným křesťanským komunitám. Z tohoto hlediska lze doufat, že se po náležitém pastoračním rozlišování rozšíří nejpřijatelnější návrhy, které by dokonce mohly být prověřeny v mariánských centrech a svatyních orientovaných na modlitbu růžence, aby Boží lid mohl čerpat z hojnosti autentického duchovního bohatství a nacházel zde podněty pro vlastní kontempace.

³⁸ „... concede, quaesumus, ut haec mysteria sacratissimo beatae Mariae Virginis Rosario recolentes, et imitemur quod continent, et quod promittunt assequamur“: *Missale Romanum* 1960, *In festo B.M. Virginis a Rosario*.

Růžencová šňůra

36. Tradiční pomůckou při recitaci růžence je růžencová šňůra. V nejpovrchnějším pojetí se často stává pouhým počítadlem *Zdráva-sů*. Růžencová zrna však vyjadřují také určitou symboliku, která může být dalším obohacením kontemplace.

První věcí v tomto ohledu, které je třeba si povšimnout, je *sbíhání se zrn u zobrazení Ukřižovaného*, který tak samotný průběh modlitby vlastně otevírá i uzavírá. V Kristu je soustředěn život i modlitby věřících. U Ježíše vše začíná, k němu směřuje a skrze něho pak všechno v Duchu svatém spěje k Otci.

Jako nástroj k počítání určující rytmus modlitby pak připomíná nekončící kontemplaci i cestu ke křesťanské dokonalosti. Blahoslavený Bartolo Longo pohlížel na růžencovou šňůru jako na „pouto“, kterým jsme svázáni s Bohem. Ano, pouto, avšak pouto příjemné, neboť takový je i svazek, který nás spojuje s Bohem, naším Otcem. Je také poutem „synovským“, které nás uvádí v soulad s Marií – „služebnicí Páně“ (Lk 1,38) – a nakonec i se samotným Kristem. Ten, ač je Bohem, se z lásky k nám „ponížil“ (Flp 2,7).

Ušlechtilé je také rozšířit symbolický význam růžencové šňůry na naše mezilidské vztahy, kdy nám může připomínat svazek společenství a bratrství, který nás všechny spojuje v Kristu.

Zahájení a zakončení

37. V různých situacích používá současná praxe nejrozmanitější způsoby uvedení růžence. V některých oblastech existuje zvyk zahajovat tuto modlitbu slovy 70. žalmu: „Bože, pospěš mi na pomoc, Pane, slyš naše volání!“, která u modlících se osoby probouzí pokorné vědomí vlastní nedostatečnosti. Jinde růženec začíná recitací *Kréda*, které vyznání víry činí téměř základem právě zahajované kontemplace. Všechny tyto či podobné způsoby jsou podle míry, v jaké naši mysl uvádějí do kontemplace, stejně vhodné. Modlitba bývá uzavírána modlitbou na úmysl Svatého otce, aby se pohled modlících otevřel vůči širším obzorům potřeb církve. Církev také pro osoby, které se růženec modlí s požadovanou disponovaností, obdařila růženec odpustky, aby tak podpořila církevní rozměr této modlitby.

Pokud je růženec takto recitován, stává se skutečnou duchovní cestou, na níž je Maria matkou, učitelkou a průvodkyní, která věřící podporuje svou mocnou přímluvou. Není divu, že na konci této modlitby naše mysl po vnitřní zkušenosti s Mariiným mateřstvím pocítuje potřebu rozplývat se chválou svaté Panny v nádherné modlitbě *Zdravas*, *Královno* nebo *loretánských litaníích*. Tato chvíle je korunovací vnitřního putování, které věřícího přivedlo k živému kontaktu s tajemstvím Krista a jeho nejsvětější Matky.

Rozvržení v čase

38. Růženec lze celý recitovat každý den a ty, kdo tak činí, nelze než pochválit. Kontemplativní osoby tak mohou modlitbou naplnit celý den. Jindy může růženec provázet nemocné a zestárlé, kteří mívají dostatek času. Je však samozřejmé – a platí to ještě ve větší míře po přidání nového cyklu *tajemství světla* – že mnozí nebudou moci recitovat více než jednu část růžence, a to podle určitého týdenního rozvrhu. Výsledkem takového týdenního rozdělení bude obohacení různých dnů v týdnu určitým duchovním „zabarvením“, jež bude obdobné k tomu, co se odehrává v liturgii během liturgického roku.

Podle současného zvyku jsou pondělí a čtvrtek věnovány radostným tajemstvím, úterý a pátek bolestným a středa se sobotou pak tajemstvím slavným. Kam tedy vložit tajemství světla? Uvážíme-li, že slavná tajemství mají své místo dvakrát po sobě, tedy v sobotu a v neděli, a že sobota je tradičně dnem se silným mariánským důrazem, zdá se hodným doporučení převést na sobotu druhou meditaci radostných tajemství, která Mariinu přítomnost zvláště důrazně zmiňují. Čtvrtek se tak uvolní právě k meditaci o tajemstvích světla.

Toto doporučení nemínilo nijak omezovat oprávněnou svobodu v osobní či společné modlitbě, kde je třeba brát v úvahu duchovní a pastorační požadavky a zvláště pak různé liturgické slavnosti, které mohou vyžadovat vhodné úpravy. Skutečně důležité je to, aby byl růženec ve stále větší míře chápán a praktikován jako prostředek ke kontemplaci. Prostřednictvím růžence se křesťanský týden soustředěný na neděli – den vzkříšení – stává podobně jako v liturgii putováním tajemstvími Kristova života. Ježíš se pak v životech svých následovníků projevuje jako Pán času i dějin.

Závěr

„Požehnaný Mariin růženec, líbezné pouto pojící nás s Bohem“

39. To, co zde bylo řečeno, vyjadřuje v hojné míře bohatství této tradiční modlitby vyznačující se jednoduchostí lidové modlitby i teologickou hloubkou přizpůsobenou těm, kdo cítí potřebu zralejší a hlubší kontemplace.

Církev růženci vždycky připisovala zvláštní účinnost, když této modlitbě v chórové recitaci a vytrvalé praxi svěřovala nejzávažnější problémy. V okamžicích, kdy se zdálo být ohroženo samotné křesťanství, bylo překonání nebezpečí přičítáno síle této modlitby a růžencová Panna byla velebena jako přímluvkyně záchrany.

Dnes této modlitbě a její účinnosti ochotně svěřuji – jak jsem naznačil již na začátku – záležitost míru ve světě i v rodinách.

Mír

40. Vážné těžkosti, kterým je svět v počátcích tohoto nového tisíciletí vystaven, nás přivádějí k myšlence, že naději na světlejší budoucnost může dát pouze zásah shůry, schopný obrátit srdce těch, kdo žijí v konfliktních situacích, nebo těch, kdo ve svých rukou drží osudy národů.

Růženec je modlitbou ze své podstaty směřující k míru. Je totiž založen na kontemplaci Krista, jenž je Kníže pokoje a „naš pokoj“ (Ef 2,14). Kdokoli se snaží vstřebávat Kristova tajemství – a právě to je cílem růžence –, osvojuje si tajemství míru, jež potom činí svým životním programem. Kromě toho růženec díky svému meditativnímu charakteru a pokojnému recitování série *Zdrávasů* disponuje modlící se osobu k přijetí a hlubokému zakoušení skutečného míru, který je zvláštním darem vzkříšeného Ježíše (srov. Jan 14,27; 20,21), uvnitř vlastního bytí a k jeho rozlívání všude okolo sebe.

Růženec je modlitbou míru také proto, že přináší plody milosrdné lásky. Pokud je recitován správným způsobem jako opravdová meditativní modlitba, přivádí nás ve svých tajemstvích k setkání s Kris-

tem a v důsledku toho k rozpoznání Kristovy tváře také ve svých bližních, zvláště těch, kteří nejvíce strádají. Cožpak by bylo možné kontemplovat radostné tajemství narození Dítěte v Betlémě a nezaokoušet přitom touhu přijímat, bránit a podporovat život nebo pociťovat přání převzít na svá bedra utrpení dětí ve všech částech světa? Jak bychom mohli v tajemstvích světla kráčet v Kristových stopách, aniž bychom se rozhodli svědčit o jeho blahoslavenstvích v každodenním životě? Jak bychom mohli kontemplovat Krista nesoucího kříž a ukřižovaného, aniž bychom pocítili potřebu jednat jako „Šimon z Kyrény“ tam, kde nacházíme své bratry a sestry sklíčené bolestí či zdrčené zoufalstvím? A konečně, jak bychom mohli upřít svůj zrak na slávu vzkříšeného Krista a Marii korunovanou na nebesích, aniž bychom zakusili touhu učinit tento svět krásnějším, spravedlivějším a bližším Božímu plánu?

Zkrátka, zatímco jsou v růženci naše oči obráceny ke Kristu, činí z nás tato modlitba také strážce míru ve světě. Díky svému charakteru naléhavé sborové prosby, která je odpovědí na Kristovu výzvu modlit se „stále a neochabovat“ (Lk 18,1), nám růženec dává naději, že i dnes lze vyhrát tak těžkou „bitvu“, jakou úsilí o mír bezesporu je. Růženec je vzdálen jakémukoli útěku před problémy světa. Pobízí nás, abychom na ně nahlíželi odpovědně a velkoryse, a dává nám sílu, abychom jim čelili s jistotou Boží pomoci a pevným úmyslem vydávat v každé situaci svědectví o „lásce, neboť ona je svorník dokonalosti“ (Kol 3,14).

Rodina: rodiče...

41. Růženec je modlitba za mír a stejně tak je a vždycky byl *modlitbou rodinnou a za rodinu*. Růženec býval velmi oblíbenou modlitbou křesťanských rodin a je jisté, že měl na rodinné společenství příznivý vliv. Toto cenné dědictví bychom neměli opouštět. Je třeba vrátit se k rodinné modlitbě a modlit se také za rodiny s využitím právě této formy modlitby.

Ve svém apoštolském listě *Novo millennio ineunte* jsem povzbuzoval ke slavení *Liturgie hodin* také laiky v běžném životě farních

společenství či křesťanských skupin.³⁹ Nyní bych chtěl udělat totéž s modlitbou růžence. Tyto dvě cesty křesťanské kontempace se vzájemně nevyklučují, ale naopak se doplňují. Chtěl bych tedy požádat ty, kdo se věnují pastorační rodině, aby modlitbu růžence vřele doporučovali.

Rodina, která se v jednotě modlí, zůstává sjednocena. Svatý růženec se v pradávnejší tradici jeví jako zvláště účinná modlitba sjednocující rodinu. Jednotliví členové rodiny, kteří obracejí svůj zrak k Ježíši, znovu nabývají schopnosti dívat se do očí jeden druhému, aby pak spolu rozmlouvali, projevovali si vzájemnou solidaritu, navzájem si odpouštěli a čerpali sílu ze závazku lásky obnoveného Božím Duchem.

Mnohé problémy současných rodin – zvláště v ekonomicky rozvinutých společnostech – plynou ze vzrůstajících těžkostí s komunikací. Rodiny nedokáží být pospolu a řídké příležitosti, kdy se tak stane, jsou nejednou pohlceny sledováním televizní obrazovky. Návrat k recitaci růžence v rodinách znamená vložit do každodenního života velmi odlišné obrazy, totiž obrazy tajemství spásy: obraz Vykupitele a obraz jeho Nejsvětější Matky. Rodina, která se společně modlí růženec, zprostředkovává něco z atmosféry domu v Nazaretě: Ježíš je středem pozornosti, sdílí se s ním radosti i bolesti, do jeho rukou jsou vkládány potřeby a plány, od něj je čerpána naděje a síla k dalšímu putování.

... a děti

42. Je také krásné a prospěšné svěřovat této modlitbě *růst a rozvoj dětí*. Vždyť právě v růženci sledujeme Kristův vývoj od jeho početí až k smrti a konečnému vzkříšení a slávě. Pro rodiče je čím dál složitější sledovat své děti v různých etapách jejich života. V technologicky rozvinutých společnostech prostoupených působením sdělovacích prostředků a globalizací se všechno stalo mnohem rychlejším a kulturní mezigenerační rozdíly se ještě více prohloubily. Nejrozmanitější signály a různé nepředvídatelné zkušenosti si v životě dětí a mládeže rychle otevírají prostor. Rodiče pak při pohledu na rizika,

³⁹ Srov. č. 34: AAS 93 (2001), 290.

kterým musí jejich děti čelit, nejednou prožívají velké úzkosti. Někdy zakouší trpká zklamání, když jejich děti podléhají vábení drog, svádění k bezuzdnému požitkářství, pokušení k násilí a všelijakým projevům ztráty smyslu a zoufalství.

Modlit se růženec *za děti*, ba co více, *spolu s dětmi* a vychovávat je od raných let k prožívání tohoto každodenního „modlitebního spočinutí“ v rodině, není samozřejmě řešením každého problému. Jistě se ale jedná o duchovní pomoc, kterou nelze podceňovat. Dá se namítat, že růženec se zdá být modlitbou, která není příliš přizpůsobena vkusu současných dětí a mládeže. Tato námitka nejspíše míří na nevhodnou formu této modlitby. Nic nestojí v cestě tomu, aby (při zachování základní struktury) děti a mládež tuto modlitbu – v rodině i ve skupinách – obohatili vhodnými symbolickými a praktickými prvky, které by pomáhaly jejímu chápání a docenění. Proč to nezkusit? Pastorece mládeže s pozitivním, horlivým a tvořivým postojem (jak je to zřetelně vidět na světových dnech mládeže) je s Boží pomocí schopna vskutku pozoruhodných činů. Bude-li modlitba růžence správným způsobem předkládána, jsem si jist, že mládež bude schopna dospělé překvapit způsobem, jakým tuto modlitbu přijme za svou, i její recitací s nadšením, které je pro jejich věk tolik charakteristické.

Růženec – poklad ke znovuobjevení

43. Milovaní bratři a sestry! Tak jednoduchá a zároveň tolik bohatá modlitba, jakou růženec je, si skutečně zaslouží, aby byla křesťanským společenstvím znovuobjevena. Učiniťme tak především letos, kdy tento návrh můžeme přijmout jako potvrzení směru vytyčeného apoštolským listem *Novo millennio ineunte*, jímž se při sestavování svého programu pro nejbližší budoucnost inspirovaly pastorační plány mnoha místních církví.

Obracím se zvláště na vás, drazí spolubratři v biskupské službě, kněží a jáhni, a na vás, pastorační pracovníci v rozličných službách, abyste se prostřednictvím vlastní osobní zkušenosti s krásou růžence stali jeho přesvědčenými šířiteli.

Svou důvěru vkládám také do vás, teologové, abyste ve svých moudrých a pečlivých reflexích založených na Božím slovu a citli-

vých vůči živé zkušenosti křesťanského lidu pomohli v této tradiční modlitbě odhalit biblické základy, duchovní bohatství a pastorační hodnotu.

Spoléhám se na vás, řeholníci a řeholnice, kteří jste zvláštním způsobem povoláni ke kontemplaci Kristovy tváře ve škole Mariině.

Dívám se na vás na všechny, bratři a sestry každého stavu, na vás, křesťanské rodiny, a na všechny, kdo jste pokročilého věku či nemocní, a také na mládež: *vezměte růženec s důvěrou opět do rukou* a objevte tuto modlitbu znovu ve světle Písma, v souladu s liturgií a v kontextu každodenního života.

Kéž se má výzva setká s vaším přijetím! Na počátku dvacátého pátého roku pontifikátu svěřuji tento apoštolský list do moudrých rukou Panny Marie a *v duchu se skláním před jejím obrazem v nádherném chrámu vystavěném k její počtě blahoslaveným Bartolem Longem*, apoštolem růžence. Ochtově přijímám za svá jímavá slova, kterými tento služebník Páně uzavírá slavnou *Modlitbu ke Královně svatého růžence*: „Požehnaný růženec Mariin, líbezné pouto pojící nás s Bohem! Pouto lásky, které nás pojí s anděly, útočiště spásy v útocích pekla, bezpečný přístav v každém nebezpečí ztroskotání, který už nikdy neopustíme. Bude útěchou v hodině naší smrti. Jemu bude náležet poslední polibek dohasínajícího života a posledním slovem našich úst bude tvé sladké jméno, ó Královno růžence z Pompejí, ó Matko naše, Útočiště hříšníků a Utěšitelko trpících. Budiž všude velebena, nyní i vždycky, na zemi i na nebi.“

Dáno ve Vatikánu, 16. října roku 2002, na počátku dvacátého pátého roku pontifikátu.

Obsah

Úvod	1
Římští biskupové a růženec	1
Říjen 2002 – říjen 2003: Růžencový rok	3
Námitky proti růženci	4
Cesta kontemplace	4
Modlitba za mír a rodinu	5
„Hle, tvá matka!“ (Jan 19,27)	5
Ve šlépějích svědků	6
Kapitola I.	
KONTEMPLOVAT KRISTA S MARIÍ	7
Tvář zářící jako slunce	7
Maria – vzor kontemplace	7
Mariiny vzpomínky	8
Růženec, kontemplativní modlitba	8
Připomínat si Krista s Marií	9
Učit se Krista od Marie	10
Připodobnit se Kristu s Marií	11
Prosit Krista s Marií	12
Hlásat Krista s Marií	14
Kapitola II.	
TAJEMSTVÍ KRISTA – TAJEMSTVÍ MATKY	15
Růženec jako „shrnutí evangelia“	15
Vhodné doplnění	16
Radostná tajemství	16
Tajemství světla	17
Bolestná tajemství	19
Slavná tajemství	20
Od různých tajemství k „Tajemství“: cesta Mariina	20
Tajemství Krista, „tajemství“ člověka	21

Kapitola III.

ŽIVOT PRO MĚ JE KRISTUS	23
Růženec, cesta ke vstřebávání tajemství.....	23
Účinná metoda... ..	24
... která však může být ještě vylepšena	24
Vyslovování tajemství	25
Naslouchání Božímu slovu	26
Ztišení	26
Modlitba Otčenáše	27
Deset Zdrávasů	27
Sláva Otci	28
Krátká závěrečná modlitba	29
Růžencová šňůra.....	30
Zahájení a zakončení	30
Rozvržení v čase	31
Závěr	33
„Požehnaný Mariin růženec, líbezné pouto pojící nás s Bohem“ ...	33
Mír	33
Rodina: rodiče.....	34
... a děti	35
Růženec – poklad ke znovuoobjevení	36